

Słowo od Redakcji

PRL jako zamknięty okres najnowszej historii Polski coraz częściej staje się obiektem nowych interpretacji i kulturowych rozrachunków, źródłem rozmaicie motywowanych odwołań i zapożyczeń. Sądzymy, że warto je poddać naukowej analizie. Książka, którą przekazujemy Czytelnikom, jest zbiorem refleksji stanowiących współczesne odczytywanie różnych zjawisk obecnych w życiu społecznym i kulturalnym PRL-u. Tom niniejszy stanowi plon ogólnopolskiej, interdyscyplinarnej konferencji naukowej, zorganizowanej przez Zakład Wiedzy o Kulturze Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Białymstoku pod tytułem „PRL-owskie re-sentymenty”, która odbyła się w Białymstoku w listopadzie 2016 roku.

Zebrane w tym tomie studia układają się w dwa nurty. Pierwszy odnosi się do zjawisk będących świadectwami życia kulturalnego w PRL-u, stanowiących rodzaj kroniki PRL-u. Drugi, znacznie obszerniejszy, związany jest z pamięcią o PRL-u dotyczącą różnych obszarów życia społecznego i kulturalnego oraz wiążącą się z nią pokoleniową odmiennością „lektur” PRL-u dokonywanych przez młodych badaczy. Zakres poruszanych w tomie problemów jest szeroki, a przedstawione w nim analizy są prowadzone z różnych perspektyw badawczych i różnią się potraktowaniem tematu, ale łączy je rozpoznawanie postaw i ujęć, które można opisać kategoriami sentymentu, re-sentymentu i resentymentu.

Przedmiotem publikowanych w tej książce analiz jest kultura PRL-u ujmowana jako obiekt tęsknot, ale także jako źródło i przestrzeń re-sentymentów oraz resentymentów. Autorzy w swoich tekstach podejmują kwestie re-sentymentów w PRL-u i re-sentymentów wobec PRL-u, wpisując się w ten sposób w trwającą w Polsce dyskusję na temat kultury PRL-u. Przedstawione w części pierwszej tomu refleksje dotyczą PRL-owskich świadectw, czyli tekstów z epoki, którymi są powstałe w okresie PRL-u książki o sztuce tego okresu, propagandowe kampanie radiowe i fotografie prasowe ukazujące obrazy codzienności PRL-u. Ze względu na czas powstania mogą być uznane za „prawdę epoki”, przy założeniu, że jest ona niepełna, ponieważ została okrojona przez cenzurę w celu dostosowania jej do wymogów systemu. Wyjątek stanowi tutaj Niezależna Telewizja Mistrzejowice będąca przykładem mediów działających w PRL-u w „podziemiu”, poza kontrolą cenzury, a której materiały są źródłem „prawdy epoki” niezafałszowanej przez komunistyczną ideologię. Refleksje przedstawione w kolejnych częściach książki koncentrują się na różnych wyobrażeniowych formach powrotu do PRL-u występujących w dzisiejszej literaturze, języku, sztuce, we współczesnym kinie, teatrze, nowych mediach, a także w życiu codziennym – formach nacechowanych nostalgią, sentymentami, ale też nierzadko resentymentami. Owe powroty do PRL-u, różnie waloryzowane przez autorów tekstów oryginalnych, stały się przedmiotem krytycznych odczytań autorów zawartych w książce tekstów.

Prezentowane w niniejszym tomie rozważania wprawdzie układają się w pewne ciągi myślowe, ale nie tworzą jednorodnej całości. Zebrane tutaj artykuły, w których pokazano różne aspekty życia społecznego i kulturalnego PRL-u, a także współczesne formy powrotów do PRL-u, nie stanowią kulturowej diagnozy na temat kultury PRL-u, ale mogą stanowić świadectwo poszukiwania „prawdy epoki” i „prawdy o epoce” widzianych przez pryzmat sentymentu i re-sentymentu.

Alicja Kisielewska

Monika Kostaszuk-Romanowska

Andrzej Kisielewski